

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1995-1996

---

4 APRIL 1996

Wetsontwerp betreffende de teruggave van cultuurobjecten die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van bepaalde buitenlandse Staten zijn gebracht

---

Evocatieprocedure

**TEKST GEAMENDEERD
DOOR DE SENAAT
EN TERUGGEZONDEN NAAR DE KAMER
VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS (1)**

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

---

(1) De aangenomen amendementen zijn onderstreept.

Zie:

Gedr. St. van de Senaat:

1-246 - 1995/1996:

Nr. 1: Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Nr. 2: Amendementen.

Nr. 3: Verslag.

Nr. 4: Tekst aangenomen door de commissie.

Handelingen van de Senaat:

3 en 4 april 1996.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1995-1996

---

4 AVRIL 1996

Projet de loi relative à la restitution de biens culturels ayant quitté illicitement le territoire de certains États étrangers

---

Procédure d'évocation

**TEXTE AMENDÉ
PAR LE SÉNAT
ET RENVOYÉ À LA CHAMBRE
DES REPRÉSENTANTS (1)**

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

---

(1) Les amendements adoptés sont soulignés.

Voir:

Documents du Sénat:

1-246 - 1995/1996:

N° 1: Projet transmis par la Chambre des représentants.

N° 2: Amendements.

N° 3: Rapport.

N° 4: Texte adopté par la commission.

Annales du Sénat:

3 et 4 avril 1996.

Art. 2

In deze wet wordt verstaan onder:

1° «Staat»: een Lid-Staat van de Europese Gemeenschap of een Staat van de Europese Vrijhandels-associatie waarop richtlijn 93/7/E.E.G. van de Raad, van 15 maart 1993, betreffende de teruggave van de cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een Lid-Staat zijn gebracht, mede van toepassing is;

2° «cultuurgoed»: een goed dat, voordat of nadat het [...] buiten het grondgebied van de verzoekende Staat is gebracht, erkend is als nationaal, artistiek, historisch of archeologisch bezit in de zin van artikel 36 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap of van artikel 13 van de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte. De erkenning moet hebben plaatsgehad overeenkomstig de wetgeving of de [...] administratieve procedures van de verzoekende Staat.

Het goed moet behoren tot een van de in de bijlage van deze wet vermelde categorieën of, indien het niet tot een van deze categorieën behoort, integrerend deel uitmaken van:

a) openbare collecties die vermeld staan in de inventarissen van de musea, de archieven of de vaste collecties van bibliotheken;

b) inventarissen van de godsdienstige instellingen of de verenigingen die morele dienstverlening volgens een niet-confessionele levensbeschouwing aanbieden;

3° «openbare collecties»: collecties die overeenkomstig de wetgeving van een Staat als openbaar zijn erkend en die het eigendom zijn van die Staat, van een lokale of regionale overheid in die Staat of van een instelling gelegen op zijn grondgebied. Deze instelling moet het eigendom zijn van of in grote mate gefinancierd worden door die Staat of een lokale of regionale overheid;

4° «teruggave»: de daadwerkelijke terugkeer van het cultuurgoed op het grondgebied van de verzoekende Staat;

5° «bezitter»: degene die een cultuurgoed feitelijk houdt voor zichzelf of in wiens naam het goed door een ander wordt gehouden;

6° «houder»: degene die een cultuurgoed feitelijk houdt voor een ander;

7° «verzoekende Staat»: de Staat waarvan het cultuurgoed op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied is gebracht.

Art. 3

Een cultuurgoed is op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een Staat gebracht:

Art. 2

Au sens de la présente loi, on entend par:

1° «État»: un État membre de la Communauté européenne ou un État de l'Association européenne de libre échange auquel s'applique la directive 93/7/C.E.E. du Conseil, du 15 mars 1993, relative à la restitution de biens culturels ayant quitté illicitement le territoire d'un État membre;

2° «bien culturel»: un bien classé, avant ou après qu'il ait quitté [...] le territoire de l'État requérant, comme trésor national de valeur artistique, historique ou archéologique, au sens de l'article 36 du Traité instituant la Communauté européenne ou de l'article 13 de l'Accord sur l'Espace économique européen. Le classement doit avoir été effectué conformément à la législation ou aux procédures administratives [...] de l'État requérant.

Le bien doit appartenir à l'une des catégories visées à l'annexe à la présente loi ou, à défaut, faire partie intégrante:

a) des collections publiques reprises dans les inventaires des musées, des archives ou des fonds de conservation des bibliothèques;

b) des inventaires des institutions religieuses ou des organisations offrant une assistance morale selon une conception philosophique non confessionnelle;

3° «collections publiques»: les collections [...] classées publiques conformément à la législation d'un État, [...] et appartenant à cet État, à l'une de ses autorités locales ou régionales, ou à une institution située sur son territoire. Cette dernière doit être la propriété de l'État ou d'une autorité locale ou régionale, ou être financée de façon significative par l'un d'eux;

4° «restitution»: le retour matériel du bien culturel sur le territoire de l'État requérant;

5° «possesseur»: la personne qui a la détention matérielle du bien culturel pour son propre compte, ou dont la détention est exercée en son nom par un autre;

6° «détenteur»: la personne qui a la détention matérielle du bien culturel pour le compte d'autrui;

7° «État requérant»: l'État dont le bien culturel a quitté illicitement le territoire.

Art. 3

Un bien culturel a quitté illicitement le territoire d'un État:

1º wanneer het buiten het grondgebied van die Staat is gebracht in strijd met zijn wetgeving betreffende de bescherming van het nationaal bezit of in strijd met verordening (E.E.G.) nr. 3911/92 van de Raad, van 9 december 1992, betreffende de uitvoer van cultuurgoederen.

2º wanneer het niet teruggezonden wordt na het verstrijken van de termijn van een rechtmatige tijdelijke zending naar een ander land of wanneer een van de andere voorwaarden die aan die tijdelijke zending verbonden waren, niet in acht genomen wordt.

Art. 4

De minister van Justitie is de bevoegde centrale autoriteit om samen te werken met de centrale autoriteit van de andere Staten en het overleg tussen de bevoegde autoriteiten van deze Staten te bevorderen.

Deze autoriteiten hebben onder meer tot taak :

1. op verzoek van de verzoekende Staat een nader bepaald cultuurgoed dat op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van deze Staat is gebracht, op te sporen en de identiteit van de bezitter of de houder ervan vast te stellen. Dit verzoek moet vergezeld gaan van alle nodige informatie om deze opsporing en vaststelling te vergemakkelijken, met name over de plaats waar het goed zich feitelijk of vermoedelijk bevindt;

2. bij ontdekking op hun grondgebied van cultuurgoederen waarvoor er redelijke gronden zijn om aan te nemen dat die goederen op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een andere Staat zijn gebracht, de centrale autoriteit van de betrokken Staten hiervan in kennis te stellen;

3. de bevoegde autoriteiten van de verzoekende Staat gedurende een termijn van twee maanden na de in punt 2 bedoelde kennisgeving, de gelegenheid te geven na te trekken of het betrokken goed een cultuurgoed vormt. Doen zij dit niet binnen de gestelde termijn, dan zijn de punten 4 en 5 niet langer van toepassing;

4. in samenwerking met de verzoekende Staat de nodige maatregelen te treffen voor het materiële behoud van het cultuurgoed;

5. te voorkomen, door de passende voorlopige maatregelen, dat het cultuurgoed aan de procedure van teruggave wordt onttrokken;

6. met betrekking tot de teruggave als tussenpersoon te fungeren tussen de bezitter of de houder en de verzoekende Staat. Te dien einde kunnen de bevoegde autoriteiten, onverminderd de met toepassing van artikel 7 ingestelde vordering tot teruggave, een arbitrageprocedure overeenkomstig de wet vergemakkelijken, op voorwaarde dat de verzoekende Staat en de bezitter of de houder daarmee uitdrukkelijk akkoord gaan.

1º lorsqu'il est sorti du territoire de cet État [...] en violation de sa législation en matière de protection des trésors nationaux, ou en violation du règlement (C.E.E.) n° 3911/92 du Conseil, du 9 décembre 1992, concernant l'exportation de biens culturels;

2º lorsqu'il n'est pas restitué à l'expiration du terme d'une expédition temporaire licite vers un autre pays, ou [...] lorsque l'une des conditions de cette expédition n'est pas respectée.

Art. 4

Le ministre de la Justice est [...] l'autorité centrale compétente pour collaborer avec les autorités centrales des autres États, et favoriser la consultation entre les autorités compétentes de ceux-ci.

Ces autorités ont notamment pour tâche [...]:

1. de rechercher, à la demande de l'État requérant, un bien culturel déterminé ayant quitté illicitement son territoire et l'identité du possesseur ou détenteur de ce bien. Cette demande doit comprendre toutes les informations nécessaires pour faciliter cette recherche, notamment celles relatives à la localisation effective ou présumée du bien;

2. de notifier à l'autorité centrale des États concernés la découverte sur le territoire, de biens culturels dont on peut raisonnablement présumer qu'ils ont quitté illicitement le territoire d'un autre État;

3. de permettre aux autorités compétentes de l'État requérant de vérifier si le bien en question constitue un bien culturel, à condition que la vérification soit effectuée au cours des deux mois suivant la notification prévue au point 2. Si cette vérification n'est pas effectuée dans le délai prévu, les dispositions des points 4 et 5 ne s'appliquent pas;

4. de prendre, en coopération avec l'État requérant, toutes les mesures nécessaires à la conservation matérielle du bien culturel;

5. d'éviter, par les mesures provisoires appropriées, que le bien culturel soit soustrait à la procédure de restitution;

6. de remplir le rôle d'intermédiaire entre le possesseur ou le détenteur et l'État requérant, en vue de la restitution des biens culturels. À cet effet, et sans préjudice de l'action en restitution introduite conformément à l'article 7 [...], les autorités compétentes [...] peuvent, conformément à la loi, faciliter la mise en œuvre d'une procédure d'arbitrage [...], à condition que l'État requérant et le possesseur ou le détenteur donnent formellement leur accord.

Art. 5

De politiediensten bedoeld in artikel 2 van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt sporen de cultuurgoederen op die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een Staat zijn gebracht, alsook de identiteit van de bezitter of houder ervan, indien de goederen zich op het Belgisch grondgebied bevinden.

Om het in artikel 4, tweede lid, 3, bedoelde onderzoek mogelijk te maken, zijn zij [...] gemachtigd om zich op de wijze voorgeschreven door de wet, toegang te laten verschaffen tot de plaatsen waar de gevorderde goederen zich zouden kunnen bevinden.

Art. 6

De beslagrechter van de plaats waar een door een Staat gevorderd cultuurgoed zich bevindt, kan alle nodige maatregelen treffen met het oog op het materiële behoud van dat goed en om te voorkomen dat het aan de procedure van teruggave wordt onttrokken. Te dien einde kan hij de bezitter of de houder van dat goed verbieden het te verplaatsen of erover te beschikken en een bewaarder aanstellen gedurende het verloop van deze procedure [...].

Art. 7

§ 1. Wanneer een cultuurgoed dat op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een Staat is gebracht, zich in België bevindt, kan die Staat een vordering tot teruggave [...] instellen tegen degene die het goed in handen heeft.

De vordering [...] is niet ontvankelijk indien het, op het ogenblik dat zij wordt ingesteld, niet langer onrechtmatig is om het goed buiten het grondgebied van de verzoekende Staat te brengen.

§ 2. De vordering wordt bij een verzoekschrift op tegenspraak ingesteld bij de rechtbank van eerste aanleg te Brussel.

Bij het verzoekschrift worden gevoegd:

1° een document waarin het goed waarop de vordering betrekking heeft, wordt beschreven en waarin wordt verklaard dat dit goed een cultuurgoed is krachtens de wetgeving van de verzoekende Staat;

2° een verklaring van de bevoegde autoriteiten van de verzoekende Staat waaruit moet blijken dat het cultuurgoed op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van deze Staat is gebracht, in strijd met zijn wetgeving ter zake of met verordening (E.E.G.) nr. 3911/92 van de Raad, van 9 december 1992, betreffende de uitvoer van cultuurgoederen.

Art. 5

Les services de police, au sens de l'article 2 de la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police, recherchent les biens culturels ayant quitté illicitement le territoire d'un État, ainsi que l'identité de leur possesseur ou détenteur, si les biens se trouvent sur le territoire belge.

Afin de permettre la vérification prévue à l'article 4, alinéa 2, 3, ils sont autorisés, dans les formes légales, à se faire ouvrir l'accès des lieux où les biens recherchés sont susceptibles de se trouver.

Art. 6

Le juge des saisies du lieu où se trouve un bien culturel réclamé par un État [...] peut ordonner toutes les mesures nécessaires en vue d'assurer la conservation matérielle de ce bien et d'éviter qu'il soit soustrait à la procédure de restitution. À cet effet, il peut interdire au possesseur ou détenteur de ce bien de le déplacer ou d'en disposer, et désigner un gardien pour la durée de cette procédure [...].

Art. 7

§ 1er. Lorsqu'un bien culturel qui a quitté illicitement le territoire d'un État [...] se trouve en Belgique, cet État peut intenter [...] une action en restitution [...] contre celui entre les mains duquel le bien se trouve.

L'action [...] n'est pas recevable si, au moment où elle est introduite, la sortie du bien du territoire de l'État requérant n'est plus illicite.

§ 2. L'action est introduite par [...] requête contradictoire devant le tribunal de première instance de Bruxelles.

Sont joints à la requête:

1° un document décrivant le bien visé par l'action et déclarant qu'il s'agit d'un bien culturel en vertu de la législation de l'État requérant;

2° une déclaration [...] des autorités compétentes de l'État requérant faisant apparaître que le bien culturel a quitté illicitement le territoire de cet État, en violation de sa législation en la matière ou du règlement (C.E.E.) n° 3911/92 du Conseil, du 9 décembre 1992, concernant l'exportation de biens culturels.

Ingeval deze documenten niet bij de inleiding van de vordering zijn toegevoegd en behoudens toevoeging van deze stukken binnen de door de rechtbank gestelde termijn, verklaart deze de eis van ambtswege niet toelaatbaar.

Behalve de vermeldingen genoemd in artikel 1034ter, 1°, 4°, 5° en 6°, van het Gerechtelijk Wetboek bevat het verzoekschrift, op straffe van nietigheid:

1° de opgave van de verzoekende Staat en de naam, de voornaam en de hoedanigheid van de persoon die deze Staat vertegenwoordigt;

2° de naam, de voornaam en de woonplaats of, bij gebreke van een woonplaats, de verblijfplaats en, in voorkomend geval, de hoedanigheid van de persoon die moet worden opgeroepen.

Art. 8

Onder voorbehoud van de verjaring moet de teruggave van het gevorderde cultuurgoed door de rechtbank worden gelast indien bewezen wordt dat de vordering betrekking heeft op een cultuurgoed [...] dat op onrechtmatige wijze, ten vroegste op 1 januari 1993, buiten het grondgebied van de verzoekende Staat is gebracht.

De eigendom van het cultuurgoed [...] wordt, na de teruggave ervan, bepaald door het recht van de verzoekende Staat.

Art. 9

De vordering tot teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een Staat zijn gebracht, verjaart één jaar na de datum waarop de plaats waar het cultuurgoed zich bevindt en de identiteit van de bezitter of de houder van dat goed ter kennis van de verzoekende Staat zijn gekomen.

De vordering verjaart in elk geval dertig jaar na de datum waarop het cultuurgoed op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van de verzoekende Staat is gebracht. De vordering [...] verjaart evenwel na vijfenzeventig jaar of is onverjaarbaar indien de wetgeving van de verzoekende Staat daarin voorziet, voor de goederen die deel uitmaken van openbare collecties en voor de in artikel 2, 2°, b), bedoelde goederen wanneer deze in de verzoekende Staat aan een speciale bescherming onderworpen zijn.

Een bilaterale overeenkomst met de verzoekende Staat kan een verjaringstermijn van meer dan 75 jaar vaststellen.

Art. 10

Wanneer de rechtbank de teruggave van het cultuurgoed aan de verzoekende Staat gelast, kent zij

Lorsque ces documents n'ont pas été joints lors de l'introduction de l'action et sauf communication de ces pièces dans le délai fixé par le tribunal, celui-ci déclare d'office que l'action ne peut être admise.

Outre les mentions prévues à l'article 1034ter, 1°, 4°, 5° et 6° du Code judiciaire, la requête contient, à peine de nullité:

1° l'indication de l'État requérant et les nom, prénom et qualité de la personne qui le représente;

2° les nom, prénom, domicile, ou, à défaut de domicile, résidence, et, le cas échéant, qualité de la personne à convoquer.

Art. 8

Sous réserve de la prescription, la restitution du bien culturel réclamé est ordonnée par le tribunal s'il est établi que la demande a pour objet un bien culturel [...] qui a quitté illicitement le territoire de l'État requérant au plus tôt le 1er janvier 1993.

La propriété du bien culturel [...] est, après la restitution, régie par la loi de l'État requérant.

Art. 9

L'action en restitution de biens culturels ayant quitté illicitement le territoire d'un État se prescrit par un an à compter du jour où l'État requérant a eu connaissance du lieu où se trouvait le bien culturel et de l'identité de son possesseur ou détenteur.

En tout état de cause, l'action se prescrit par trente ans à compter du jour où le bien culturel a quitté illicitement le territoire de l'État requérant. Toutefois, [...] l'action se prescrit par septante-cinq ans, ou demeure imprescriptible, si la législation de l'État requérant le prévoit, pour les biens faisant partie de collections publiques, [...] et les biens visés à l'article 2, 2°, b), faisant l'objet d'une protection spéciale dans l'État requérant.

Un accord bilatéral avec l'État requérant peut fixer un délai de prescription supérieur à septante-cinq ans.

Art. 10

S'il ordonne la restitution du bien culturel à l'État requérant, le tribunal accorde au possesseur une

aan de bezitter een [...] billijke [...] vergoeding toe, op voorwaarde dat [...] de bezitter bij de verwerving [...] met de nodige zorgvuldigheid heeft gehandeld.

Goede trouw wordt steeds vermoed en degene die zich op kwade trouw beroept, moet die bewijzen.

Het is voldoende dat de goede trouw aanwezig was op het ogenblik van de verkrijging.

In geval van schenking of erfopvolging mag de rechtspositie van de bezitter niet gunstiger zijn dan die van degene van wie hij het goed uit dien hoofde heeft verkregen.

De vergoeding wordt door de verzoekende Staat bij de teruggave uitgekeerd.

Art. 11

De kosten die voortvloeien uit de uitvoering van de rechterlijke beslissing waarbij de teruggave van het cultuurgoed wordt gelast, alsook de kosten in verband met de maatregelen die overeenkomstig de artikelen 4, 5 en 6 werden getroffen voor het materiële behoud van het cultuurgoed, [...] komen ten laste van de verzoekende Staat.

De verzoekende Staat kan van de personen die verantwoordelijk zijn voor het op onrechtmatige wijze buiten zijn grondgebied brengen van het cultuurgoed, de terugbetaling [...] vorderen van de [...] vergoeding en van de [...] te zijnen laste gelegde kosten.

Art. 12

Wanneer de minister van Justitie door de centrale autoriteit van de verzoekende Staat in kennis wordt gesteld van het instellen van een vordering tot teruggave, licht hij onverwijld de centrale autoriteit van de overige Staten in.

Art. 13

Onverminderd de bepalingen van artikel 5 kan de Koning de [...] autoriteiten aanwijzen die bevoegd zijn om de in artikel 4 omschreven opdrachten te vervullen [...].

Art. 14

In artikel 569 van het Gerechtelijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A) Het eerste lid wordt aangevuld met een 27°, luidende: «27° van de vorderingen tot teruggave van cultuurgoederen ingesteld op grond van artikel 7 van de wet van ... betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van bepaalde buitenlandse Staten zijn gebracht.»

indemnité [...] équitable [...], pour autant que [...] le possesseur ait agi avec la diligence requise lors de l'acquisition [...].

La bonne foi est toujours présumée, et c'est à celui qui allègue la mauvaise foi à la prouver.

Il suffit que la bonne foi ait existé au moment de l'acquisition.

En cas de donation ou de succession, le possesseur ne peut bénéficier d'un statut plus favorable que celui de la personne dont il a reçu le bien à ce titre.

L'indemnité est payée par l'État requérant au moment de la restitution.

Art. 11

Sont à charge de l'État requérant, les dépenses qui résultent de l'exécution de la décision judiciaire ordonnant la restitution du bien culturel, ainsi que les frais résultant des mesures [...] prises [...] en vertu des articles 4, 5 et 6, pour assurer la conservation matérielle du bien culturel.

L'État requérant peut réclamer le remboursement de l'indemnité [...] et des dépenses mises à sa charge [...] aux personnes responsables du déplacement illicite du bien culturel hors de son territoire [...].

Art. 12

Le ministre de la Justice, informé par l'autorité centrale de l'État requérant de l'introduction de l'action en restitution, en informe sans délai l'autorité centrale des autres États.

Art. 13

Sans préjudice des dispositions de l'article 5, le Roi peut désigner les [...] autorités [...] compétentes pour remplir les missions décrites à l'article 4 [...].

Art. 14

À l'article 569 du Code judiciaire sont apportées les modifications suivantes:

A) L'alinéa 1er est complété par un 27° rédigé comme suit: «27° des demandes en restitution de biens culturels introduites sur la base de l'article 7 de la loi du ... relative à la restitution de biens culturels ayant quitté illicitement le territoire de certains États étrangers.»

B) In het tweede lid worden de woorden « en 26° »
vervangen door de woorden « , 26° en 27° ».

Brussel, 4 april 1996.

De Voorzitter van de Senaat,

B) À l'alinéa 2, les mots « et 26° » sont remplacés par
les mots « , 26° et 27° ».

Bruxelles, le 4 avril 1996.

Le Président du Sénat,

Frank SWAELEN.

De Griffier van de Senaat,

Le Greffier du Sénat,

Herman NYS.